

Якое месца ў іх займаюць так званыя аўдыёвізуальныя матэрыялы: грампласцінкі, магнітафонныя стужкі, кампакткасеты, дыяфілмы, слайды?

— Асноўная маса іх у бібліятэках змесціма сваім адносіцца да мастацтва. Колькасць невялікая — і працэнт ад агульнага фонду. Між іншым, для параўнання, у замежных бібліятэках аналагічны паказчык складае 30 працэнтаў.

У апошнія два гады Нацыянальная бібліятэка Беларусі не толькі папаўняла гэтымі матэрыяламі свае фонды, але і набывала іх для публічных бібліятэк рэспублікі.

— Якімі шляхамі?

— Арганізуювалі закупкі іх у Маскве, рабілі спецзаказы малому прадпрыемству «Трыумф». Інакш ці можна вырашыць праблему адраджэння нацыянальнай культуры? Помнікі яе — асабліва ў выяўленчым мастацтве, архітэктуры — недаступны ў цяперашні час значнай большасці насельніцтва, асабліва тым, хто жыве ў раёнах, якія аддалены ад культурных цэнтраў.

— Адраджэнню краязнаўчага руху на Беларусі ў значнай меры спрыяў Беларускі фонд культуры. Стварэнне беларускага краязнаўчага таварыства было б немагчыма без актыўнай дзейнасці апантаных энтузіястаў аднайменнай грамадскай камісіі БФК. Ці не здаецца вам, што асяродкам нацыянальнай культуры, са спецыфічнымі, індывідуальнымі рысамі, бібліятэка можа стаць толькі тады, калі будзе далучацца да глыбокага вывучэння роднага краю, удзельнічаць у краязнаўчай рабоце?

— Наогул, бібліятэчнае краязнаўства з'яўляецца часткай агульнадзяржаўнага. Яго мэта — выявіць, сабраць і даць у карыстанне чытача ўсе друкаваныя і аўдыёвізуальныя матэрыялы, якія маюць дачыненне да той мясцовасці, насельніцтва якой яна абслугоўвае. На жаль, якасны і колькасны склад краязнаўчых фондаў большасці бібліятэк вельмі бедны. Ён амаль цалкам адлюстроўвае толькі савецкі перыяд. Да таго ж пераважаюць у іх выданні аб апошняй вайне, устанавленні савецкай улады, стварэнні калгасаў — з аднабаковай трактоўкай падзей і праблем. Але вельмі мала або зусім няма матэрыялаў аб больш глыбокіх гісторыі, аб старажытнасці, аб нашых каранях, аб паходжанні назваў населеных пунктаў, іншых геаграфічных назваў.

Аднак пачынае мяняцца характар масавых мерапрыемстваў, што праводзяць бібліятэкі. Яны ўсё больш носяць ярка выражаную нацыянальную афарбоўку з краязнаўчым ухілам, аб чым сведчаць іх назвы: «Зямля, адкуль мы родам», «Роднай зямлі галасы», «Чаму мы так гаворым?» і іншыя.

Разам з тым з'явілася нямала новых форм камернага характару, якія розныя на чытачой пэўнай катэгорыі. У асноўным гэта клубы, гурткі, аматарскія аб'яднанні як для дарослых чытачоў, так і для дзяцей. Зноў нагадаю назвы: «Спадчына», «Крыніца», «Бацькаўшчына», «Матчына мова», «Юны краязнаўца», «Верасок».

— Наколькі я зразумела, цесныя сувязі з таварыствам краязнаўцаў няма. А як наладжаны кантакты з фалькларыстамі? Не адзін год пры фондзе культуры плённа працавалі актывісты камісіі па папулярызацыі фальклору...

— І тут з сувязямі, мабыць, не ўсё добра. Мы разумеем, што асаблівае месца ў фондах бібліятэк павінны займаць фальклорныя матэрыялы — паданні, легенды, песні, казкі, прымаўкі, апісанні мясцовых абрадаў, традыцыйных рамёстваў, але іх проста не хапае.

— Галіна Мікалаеўна, а які ўклад галоўнай бібліятэкі ў стварэнне сістэмы рэспубліканскай бібліяграфіі?

— Тут можна прывесці вялікі пералік усяго, што рабілася і робіцца. Гэта, перш за ўсё, зводны каталог «Кніга Беларусі» — за 400 гадоў кнігадрукавання, «Бібліяграфія па гісторыі Беларусі», «Беларуская літаратура ў музыцы /1918—1989 гг./», «Станаўленне і развіццё рэжысуры ў беларускіх драматычных тэатрах /1841—1970 гг./», «Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты».

Пастаянна выдаём метадычныя распрацоўкі для бібліятэк рэспублікі: «Гісторыя таемных радкі», «З глыбіння вякоў», «Вернутыя імёны», «Нам засталася спадчына». Сёлета выйдзе дапаможнік бібліятэкарам па краязнаўчай рабоце.

Свой уклад робяць і абласныя бібліятэкі — усе яны выдаюць бібліяграфічныя паводы «Што чытаць пра... вобласць?». Апрача таго, берасцейцы, напрыклад, падрыхтавалі завочнае падарожжа па вобласці. На Гродзеншчыне выдаецца серыя «Шануем нашых землякоў», на Гомельшчыне — серыя «Лісток беларускага календара». А як не адзначыць дзейнасць Мінскай цэнтралізаванай сістэмы бібліятэк?

— Па-ранейшаму востра паўстае пытанне аб нашай мове. Авалоданне роднай мовай бібліятэкарамі тэкаса складаная праблема?

— Бясспрэчна. Мы прыкладаем усе намаганні для яе вырашэння. На беларускай мове аформлена інфармацыя ў большасці бібліятэк, на родную мову пераведзена справаводства, ёй карыстаюцца пры правядзенні асноўнай масы мерапрыемстваў, на ёй праводзяцца афіцыйныя нарады і пасяджэнні, арганізавана вывучэнне мовы на курсах і ў гуртках. Не стае асноўнага — не заўсёды гучыць мова ў штодзённай практыцы, паміж самімі бібліятэкарамі і чытачамі. Таму часам складваецца ўражанне нейкай штучнасці, ненатуральнасці і нават няшчырасці. Многім не хапае ўласнага пераканання, уласнай патрэбы авалодаць мовай. Паводзіны большасці бібліятэкараў у гэтым сэнсе ў лепшым выпадку нагадваюць добраасмеленае «адпрацоўванне» патрабаванняў. Мяркую, што павінен праісці нейкі час, павінен адбыцца пералом ва ўсім грамадстве, бо, як мне здаецца, пакуль яшчэ «не прынята» размаўляць па-беларуску ў грамадскіх месцах. Няхай такім месцам найперш стане бібліятэка!

Прадбачу ваша чарговае пытанне: яно будзе пра сувязі з Таварыствам беларускай мовы імя Ф.Скарыны? Адрэзу даю адказ. Я цалкам згодна з думкай дырэктара Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф.Скарыны, члена прэзідыума праўлення Беларускага фонду культуры Адама Восіпавіча Мальдзіса. Ён выказаў яе на праведзенай у лістападзе мінулага года справаздачна-выбарчай канферэнцыі БФК. Не адзін фонд культуры займаецца пытаннямі культуры, а дзесяткі большых або меншых фондаў. Гэта не столькі радуе, колькі трывожыць, бо ідзе драбленне сіл і сродкаў.

Беларускі фонд культуры павінен мець права каардынацыі ўсіх фарміраванняў, што працуюць у гэтай галіне. Дадам: у тым ліку і шматлікіх таварыстваў, аб'яднанняў, згуртаванняў. Аказваць дапамогу ў наладжанні сувязей паміж імі і бібліятэкамі, на мой погляд, тэкаса павінен адзі з галоўных фондаў рэспублікі — БФК.

— Як удаецца вам сёння збіраць, перапрацоўваць, назапашваць і арганізоўваць расклад такой вялікай колькасці інфармацыі? У век камп'ютэрызацыі, пэўна, немагчыма захоўваць яе толькі ў папках, картках і дасье?

— Для вырашэння гэтых задач распрацавана канцэпцыя аўтаматызацыі галіны культуры. Яна ўключае шэраг праектаў і дазваляе выключыць дубліраванне, аб'яднаць намаганні і рэсурсы розных устаноў. На мой погляд, цікавым з'яўляецца праект стварэння базы звестак персаналі грамадскіх і дзяржаўных дзеячаў навукі, культуры, гісторыі, асветы, літаратуры, мастацтва Беларусі.

— Усплёск нацыянальнай самасвядомасці выклікаў рух па стварэнні этнаграфічных, краязнаўчых, мемарыяльных, мастацкіх музеяў. На Беларусі вядзецца велізарная даследчая і пошукавая работа з мэтай выдання «Кнігі памяці». У пошуках экспанатаў і дакументаў творчыя групы звяртаюцца ў рэспубліканскія архівы, музеі, бібліятэкі. Як дапамагаеце вы энтузіястам?

— Наша бібліятэка літаральна завалена лістамі-просьбамі даслаць выданні з абменна-рэзервовага фонду або зрабіць якую-небудзь копію. Як тут не ўспомніць шырокавядомае выказванне акадэміка Ліхачова аб тым, што калі захаваюцца бібліятэкі, ні народ, ні дзяржава не загінуць. На вялікі жаль, нашы паліграфічныя магчымасці не дазваляюць рабіць копіі ў вялікіх аб'ёмах. Гэта, зразумела, не можа не адбівацца на інтарэсах прыхільнікаў адраджэння нацыянальнай самасвядомасці — нашых чытачаў. А памятаем мы пра іх заўсёды!

— Вынікам 70-гадовага панавання манаідеалогіі з'явілася не толькі уніфікацыя фондаў бібліятэк, зместу іх работы, але і аднатыповасць іх знешняга аблічча, якое часта пазабавлена як індывідуальнасці, так і нацыянальных рыс. Нічым не адрозніваліся бібліятэкі ў былым Саюзе — ад Брэста да Уладзівастока. Між тым менавіта яны павінны быць носьбітамі нацыянальнай культуры ўжо сваім інтэр'ерам і экстэр'ерам.

— За апошнія гады, аб чым сведчаць і вынікі конкурсу, шмат бібліятэк набылі сапраўднае нацыянальнае аблічча. Гэта Уздзенская, Іванаўская, Клімавіцкая раённыя, Мядзельская і Гродзенская гарадскія, Маладзчанская, Асіповіцкая дзіцячыя і іншыя. У іх афармленні шырока выкарыстоўваліся творы і вырабы народных майстроў як традыцыйных для гэтай мясцовасці відаў рамёстваў, так і новых — макраме, фларыстыкі, ікебана і іншыя.

Але ж такія бібліятэкі пакуль у меншасці. Патрабуецца тэрміновая падтрымка органаў мясцовай улады, кіраўніцтва культурай, чытачоў, шырокай грамадскасці...

— Дзякуй вам за змястоўную гутарку. Сумленна, самааддану працу.